

BİDAT, HURAFE VE BATIL İNANÇLAR KARŞISINDA KUR'AN VE SÜNNETE BAĞLILIK

Bizleri bir Cuma vaktine daha ulaştıran Rabbimize hamd olsun. Daha nice Cuma'lara, bayramlara ulaşabilmeyi Rabbim cümlemize ve cümle Ümmeti Muhammed'e nasip eylesin. Cenâb-ı Hak hastalarımıza hayırlı acil şifalar, dertli kardeşlerimize devalar, borç yükü altındaki kardeşlerimize edalar nasip eylesin. İçerisinde bulunduğumuz salgın hastalıktan biran evvel kurtulmamızı nasip eylesin. Günümüz, vaktimiz hayırlı mübarek olsun.

Günümüzde birçok bidat ve hurafenin yaygın bir şekilde hayata aktarıldığını üzümlere görmekteyiz. Bu yanlışlıklardan dönülmesi, doğru davranışların elde edilmesi umuduyla bu haftaki cuma vaazında bidat ve hurafelerden bahsedeceğiz.

Kıymetli kardeşlerim evvela bidat ve hurafe ne demek tarif ederek başlayalım. Arapça'da "icat etmek, örneği olmaksızın yapıp ortaya koymak, inşa etmek" anlamlarına gelen "bd'a" kökünden türeyen bid'at, "daha önce benzeri bulunmayıp sonradan ortaya çıkan (muhtes) şey" anlamına gelir. "Bd'a" kökünün bu sözlük mânası Kur'ân-ı Kerîm'de de yer almıştır (el-Ahkâf 46/9; el-Hadîd 57/27). Bid'at çıkarmaya **ibtidâ'**, çıkaran veya işleyen kimseye de **mübtedi'** denir.

Bid'at biri geniş, diğeri dar kapsamlı olmak üzere iki şekilde tarif edilmiştir. Geniş kapsamlı tarife göre bid'at Hz. Peygamber'den sonra ortaya çıkan her şeydir. Bid'atın sözlük anlamından hareketle yapılan bu tarife göre, dinî mahiyette görülen amel ve davranışlardan başka günlük hayatla ilgili olarak sonradan ortaya çıkan yeni fikirler, uygulama ve âdetler de bid'at sayılmıştır.

Sonradan ihdas edilen her türlü yeniliklere bid'at denilmesi caiz olmakla birlikte, bu kavramın zamanla dinî konularda fazlalık veya noksanlık olarak telakki edilen davranışlar için kullanılmasının teâmül haline geldiği görülmektedir. İstilah bakımından bid'at; dinin aslından olmayan ve şer'î delillere istinad etmeden sünnete aykırı olarak icad edilen şeylerdir. Başka bir ifadeyle; dinî emirlerin ikmalinden sonra, Hz. Muhammed'in sünnetine, Kur'ân'ın sarîh hükümlerine, ashab, tabiin ve müctehitlerin genel görüşlerine tamamen aykırı olarak ortaya çıkan hal, davranış ve işler demektir.

Yaygın olan görüşe göre; Hz. Peygamber (s.a.s.)'den sonra ortaya çıkarılan her şey bid'at değildir. Sonradan ortaya çıkarılan herhangi bir âdet ve davranışın bid'at olabilmesi için dinden sayılması, ibadet niyetiyle yapılması şarttır. Dinimizde ibadetlerin yapılış şekli, yeri ve zamanı Hz. Peygamber (s.a.s.) tarafından çok açık bir şekilde belirlenmiştir. Bunların hiç kimse tarafından, hiçbir nedenle değiştirilmesi, başka şekillerde gösterilmesi mümkün değildir.

Bu iki tanımdan da anlaşıldığı gibi, sonradan ortaya çıkan bir olay veya davranışın bid'at olabilmesi için dinin muhtevasına zıt olması gerekir. Yaygın olan kanaata göre; bid'atların asıl doğuş sebebi, toplumlardaki kültür değişimleridir.

Bid'atların doğuşuna ve yaygınlaşmasına sebep olan hususlar şunlardır:

- 1- Bid'atın, bilinçli olarak üretilmesi
- 2- Cehalet
- 3- Kültür etkileşimi
- 4- İslâm öncesinden kalan gelenek ve görenekler
- 5- Eski dinlerden kalan alışkanlıklar
- 6- Çok sevap kazanmak veya dinî vecibeleri fazlasıyla ifa etmek düşüncesi.

Sözlükte “bunamak” anlamına gelen **hâref** kökünden türemiş bir isim olan **hurâfe** kelimesi “akla ve gerçeğe aykırı düşen aldatici söz” demektir. Masal, efsane ve genel olarak gerçek dışı olduğu kabul edildiği halde hoşça giden nakil ve rivayetlere de hurafe denilmiştir.

Ayrıca hurafe mantıkî tabanı olmayan, gerçek hayatla ilişkisi bulunmayan inanç ve uygulamalar, iyilik veya kötülük getirebileceğine inanılan kuvvetler için kullanılır. Genellikle sihir, büyü ve bunların ürünü olan objelerle alâkalı inançlar da hurafe terimiyle ifade edilir.

الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا

“Bu gün size dininizi kemâle erdirdim, size nimetimi tamamladım ve din olarak sizin için İslâm’dan razı oldum”(Mâide-3)

Ayet-i Kerimede de görüldüğü üzere Yüce Allah, kulları için seçtiği dinin İslam dini olduğunu ifade buyururken (dini kemâle erdirmek) ifadesini kullanmıştır. Bu ifade dinimizde helallerin ve haramların bildirilip sınırlarının belirlendiğini, ahlaki, hukuki ve sosyal yasaların tamamlanarak son noktanın Allah c.c tarafından konulduğunu bildirmektedir. Bu ayet, Veda Haccı esnasında Arafat’ta nazil olmuştur. Şöyle ki Allah c.c Peygamber efendimiz s.a.s. e insanlığın muhtaç olduğu itikadi ve ameli kaidelerin en mükemmellerini içeren yüce kitabımız Kur’an-ı Kerimi mahlûkatın yaşam alanındaki ihtiyaçlarını karşılayacak bir nitelikte kemale erdirmiş ve tamamlamıştır.(Kur’an Yolu tefsiri c.2 208) Tamamlanmış din vurgusu dinde yeni helaller ve haramlar ihdas edilemeyeceği anlamını taşımaktadır.

Peygamber Efendimiz s.a.s bir hadisinde “Benden sonra yaşayanlar nice ihtilaflar görecektir. Öyle ise size sünnetimi ve hidayet üzere olan Hulefâ-i Râşidîn’in sünnetini hatırlatırım, bunlara uyun ve dört elle sarılın. Sonradan çıkarılan şeylere karşı da son derece dikkatli ve uyanık olun. Zira (sünnette bulunana zıt olarak) her yeni çıkarılan şey bir bidattir, her bidat de sapkınlıktır.” buyurmuştur. (Ebû Dâvûd, Sünen,6)

Dini gayretlerle ortaya çıkan bidatlarla birlikte anılan hurafeler, bidatlerden farklı olarak yanlış inançlar demektir. İkisi de insan kaynaklı olması yönünden ortaktır ancak her bidat hurafe sayılmaz. Çünkü hurafelerde genel olarak “akıl dışı”lık söz konusudur.

Günümüzde halkımız arasında birçok şey, ya uğurlu ya da uğursuz sayılmaktadır. Kimileri ayların, kimileri günlerin veya gecelerin, kimileri hayvanların, kimileri ise bazı eşyaların uğursuzluğuna veya uğurlu olduklarına inanmaktadır.

Bazı hurafelere örnek verecek olursak:

1. Taşlardan medet ummak
2. Allah rızası için kesilen kurbanın kanını alınma sürmek
3. Safer ayını uğursuz saymak
4. Yatır ya da ağaçlara bez bağlamak
5. Akşam tırnak kesmek vs. gibi daha sayılarını çoğaltabileceğimiz şeyler hurafedir, bir kısım batıl dinlerde görülmekle beraber İslam diniyle bağlantıları yoktur.

Daha yakın zamanlarda bir şahıs, sosyal medyada, rüyasında bir evliyanın kendisine 'Kovid-19'a yakalanmamak için sumak yemeyi' önerdiğini ilan edince, insanların sumaga hücum ettiklerine şahit olduk. Bu meyanda üretilen hurafeler psikolojik anlamda anlık rahatlama sağlasa da kalıcı bir çözüm sunmamaktadır. Ayrıca telefonlarımıza 'Bu mesajı misal 40 kişiye gönderirseniz kazadan beladan emin olursunuz ya da tersine göndermediğiniz takdir de bela ve musibete düçar olursunuz gibi iletiler geldiğine şahit olmaktayız. İnsanlar da doğal olarak etkilenmektedirler. Sosyal medya hem hurafelerin üretildiği yer, hem de dağıtımını üstlenmiş bir kurum gibi adeta çalışıyor ve çalışmaya da devam edecek. İnsanlar ya dinî kökeni zayıf olduğu için, ya da dinî temeli olmadığı için ruhsallık arayışında oluyor bu da onun hurafelere daha yatkın bir görüntü arz etmesine sebep oluyor.

Buna ek olarak eşya ve olayların mahiyetini bilmemek, belirsizliği ve kaygıyı gidermek, geleceği kestirebilmek, güvensiz bir dünyada güvenlik ihtiyacı aramak, birey olamamak ve sorumluluktan kaçmak hurafe ve bidatleri besleyen yegâne sebeplerdendir.

Misal olarak bir talebenin sarı renkli bir gömlekle bir imtihana girip o imtihandan da başarılı olması durumunda insan zihni neden sonuç bağlamında bu başarıyı o bez parçasına bağlayabilir. Aslında başarının bununla uzaktan yakından alakası yoktur. Keza bir kelbin (köpeğin) vakitsiz ulumasının ölüm ya da gece baykuş ötmesinin uğursuzluk getireceğine inanılır. Muhtemeldir ki vakti zamanında tevafuken böyle bir hadise cereyan etmiş bunun nihai sonucu olarak ta bu inanışlar baki kalmıştır. Gerçekte ölüm ya da uğursuzluğun ne köpekle ne de baykuşla uzaktan yakından alakası yoktur. Nâdiren de olsa hurafelerin ara sıra işe yaradığına şahit olmak süreklilik kazanmasını sağlamaktadır.

Bidat ise dinî ritüel ve inanışlara benzer, dinî kabul edilir, ancak dinden değildir. Bidatin çeldirici olması hususu da bu noktada ortaya çıkmaktadır. Hurafelerin reddedilmesi daha kolayken bidatlerden bu özelliği nedeniyle korunmak zordur.

Misal dinimizin direği, mü 'minin miracı olan namaz gibi mühim bir ibadeti Peygamber Efendimiz s.a.s ve ashabının uygulamadığı şekillere sokmak, okunması başlı başına bir ibadet olan yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim i farklı sayılar vs. ler ile arzuların gerçekleşeceğine dair söylemlerde bulunmak bu kabilden bidat ihdas etmektir.

Cenaze evinde helva kavurmayı, aşure günü aşure kaynatmayı ibadet kabul etmekte bu yönden sakıncalıdır. Bunlar gelenek olarak toplumumuzun benimsediği hususlar olsa da dinî bir dayanağı yoktur ve dindenmiş gibi telakki edilmemelidir. Peygamber efendimizin şu hadisi de bizlere bu hususta düstur olmalıdır.

مَنْ أَحْدَثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ رَدٌّ

“Kim bizim bu dinimizde ondan olmayan bir şey ortaya çıkarırsa, o şey kabul edilmez.”
(Buhari, Sulh 5)

Göz ardı edil-memelidir ki insanların bidat ve hurafeleri benimsemeleri din anlayışının eksikliği ve dinin tam manasıyla kavranmamış olmasıyla yakından alakalıdır. Buna ek olarak maddi veya manevi menfaat beklentilerinin ön plana çıkarılması, siyasi ya da manevi statü elde etmek gibi sebeplerle de dinin bir sömürü aracı olarak kullanılma arzusu da etkili olmaktadır.

Adı ister bidat ister hurafe olsun bu tür hususlarda en büyük yanılığımız Allah c.c'nün buyruklarını ve Peygamber Efendimiz s.a.s'in sünnetleri göz ardı etmemiz adeta onlara kulak tıkamamızdır. Bu hususta efendimiz s.a.s'in şu sözleri bizlere bir ikaz olarak yetecektir.

Sevgili Peygamberimiz, Hudeybiye antlaşmasının yapıldığı gün sabah namazından sonra ashabına “Rabbiniz ne buyurdu bilir misiniz?” diye sordu, onlar “Allah ve Rasülü en iyi bilir.” Diye cevap verdiler. Peygamber efendimiz s.a.s Yüce Allah'ın c.c şöyle buyurduğunu anlattı. Bu gece kullarımdan bazısı bana iman ederek, bazısı da beni inkâr ederek sabahladı. Kim Allah'ın fazlı ve keremiyle yağmura kavuştuk demişse o bana iman etmiş, yıldızı inkâr etmiştir. Kimde şu yıldızın doğması veya batmasıyla yağmura kavuştuk demişse o da beni inkâr etmiş yıldızla iman etmiştir. (hadislerle islam c.1 514)

Bu hususta, bu yanlışa düşmemek için ne yapmalıyım nasıl ederim de bu tehlikelerden kendimi, neslimi korurum diye düşünen Müslümana Rabbimiz Ahzab suresi 33. Ayeti haber vermiş:

Ey iman edenler! Andolsun ki sizin için, Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah'ı çok anan kimseler için Allah'ın elçisi en güzel örnektir.

Peygamber Efendimiz (s.a.s)' de

أَمَّا بَعْدُ ، فَإِنَّ خَيْرَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ ، وَخَيْرَ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وَشَرَّ الْأُمُورِ مُحَدَّثَاتُهَا وَكُلُّ بَدْعَةٍ ضَلَالَةٌ

“Bundan sonra söyleyeceğim şudur ki: Sözün en hayırlısı Allah'ın kitabıdır. Yolların en hayırlısı Muhammed s.a.s'in yoludur. İşlerin en kötüsü, sonradan ortaya çıkarılmış olan bid'atlardır. Her bid'at dalâlettir, sapıklıktır.” (Müslim, Cum'a 43-İbni Mâce, Mukaddime 7) buyurmak suretiyle bizlere bu hususta en güzel rehber ve örnek olmuştur. Peygamber Efendimiz s.a.s Rabbimizin de ifadesiyle bizler için en güzel örnek olmuş ve söz, fiil ve davranışlarıyla dini açıklamışken dinle ilgili yeni uygulamalar getirmekten sakınmak her müslüman için san derece mühim ve elzem bir yükümlülüktür.

Bütün bunlardan ders almak yerine bundan da ne olur ki şeklinde vurdumduymaz tutum ve davranışlara devam edersek ne olur diye aklımıza bir soru gelirse cevabını yine Peygamber Efendimiz s.a.s bizlere şu hadisiyle haber vermiştir:

مَنْ سَنَّ فِي الْإِسْلَامِ سُنَّةً حَسَنَةً فَلَهُ أَجْرُهَا، وَأَجْرُ مَنْ عَمَلَ بِهَا مِنْ بَعْدِهِ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْقُصَ مِنْ أَجْرِهِمْ شَيْءٌ ، وَمَنْ سَنَّ فِي الْإِسْلَامِ سُنَّةً سَيِّئَةً كَانَ عَلَيْهِ وِزْرُهَا وَوِزْرُ مَنْ عَمَلَ بِهَا مِنْ بَعْدِهِ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْقُصَ مِنْ أَوْزَارِهِمْ شَيْءٌ

“İslâm'da iyi bir çığır açan kimseye, bunun sevabı vardır. O çığırda yürüyenlerin sevabından da kendisine verilir. Fakat onların sevabından hiçbir şey noksanlaşmaz. Her kim

de İslâm'da kötü bir çığır açarsa, o kişiye onun günahı vardır. O kötü çığırda yürüyenlerin günahından da ona pay ayrılır. Fakat onların günahından da hiçbir Şey noksanlaşmaz. (Müslim, Zekat 69)

Rabbim Cümlemizi Kur'an-ı Kerimine ve Peygamber Efendimiz s.a.s in sünnetine sıkı sıkıya sarılanlardan eylesin. Ayaklarımızı sırat-ı mstakiminden kaydırmayın. Cümlemizi, neslimizi bidat ve hurafelere düşmekten muhafaza buyursun. Cumamız vaktimiz hayırlı mübarek olsun.